

Тимошенко Тетяна Анатоліївна
здобувачка ступеня вищої освіти магістр
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Кононенко Валерій Васильович
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри публічного управління та менеджменту
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ СЕРВІСНОЇ ДЕРЖАВИ ЯК ОДИН ІЗ МЕХАНІЗМІВ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Концепція сервісної держави передбачає переорієнтацію державних інститутів із традиційного бюрократичного апарату на модель, де головним завданням є забезпечення якісних і доступних послуг для громадян. Надання послуг державними органами й переорієнтація державних функцій на сервісну модель – різномасштабні феномени, які некоректно порівнювати. Слід ретельно розмежовувати державні послуги та інші ділові послуги, які надаються органами держави [1, с. 62]. Цей підхід має значний потенціал у боротьбі з корупцією, адже він спрямований на усунення передумов, що сприяють зловживанням владою. Корупція часто процвітає там, де адміністративні процедури складні, непрозорі та потребують численних особистих контактів із чиновниками. Сервісна держава, навпаки, пропонує прозорість, спрощення процесів і орієнтацію на потреби суспільства, що може стати важливим кроком до зниження корупційних ризиків. Сервісна держава базується на принципах відкритості, підзвітності та орієнтації на громадян. Це означає, що державні органи повинні діяти в інтересах суспільства, забезпечуючи максимальну прозорість процесів прийняття рішень. Цифровізація адміністративних послуг є ключовим інструментом у цьому процесі, адже впровадження електронного документообігу, відкритих реєстрів та онлайн-сервісів значно зменшує можливість корупційних схем. Як зауважує В. Кононенко «Реалізація концепції сервісної держави та модернізації інститутів публічної влади у цьому контексті ... роблять процес надання послуг прозорим, підзвітним громадянському суспільству, ефективним, результативним, з іншого – допомагають зовсім нейтралізувати або принаймні знизити супутні проблеми публічного управління в Україні: корупцію та бюрократизм» [4, с. 11].

Першим важливим аспектом є забезпечення відкритості діяльності державних органів. Прозорість досягається через чітке інформування громадян про правила отримання послуг і контроль за діями посадовців. Наприклад, у країнах із розвиненим електронним урядуванням, таких як Естонія, переведення більшості державних процедур в онлайн-формат значно знизило рівень корупції. В Україні подібний підхід реалізується через платформу «Дія», яка дозволяє отримувати документи чи дозволи без

відвідування установ. Це зменшує можливості для хабарництва, адже контакт із чиновником замінюється автоматизованою системою, що працює за єдиними стандартами.

Другий аспект пов'язаний із підзвітністю державних службовців. Сервісна держава вимагає, щоб кожен посадовець відповідав за свої дії перед законом і громадянами. В Україні це частково реалізовано через антикорупційні органи, такі як НАЗК, які перевіряють декларації чиновників, та законодавчі норми, що регулюють їхню діяльність. Проте для повноцінного втілення сервісної моделі необхідно посилити механізми громадського контролю. Громадяни повинні мати інструменти для моніторингу роботи державних структур, наприклад через публічні звіти чи онлайн-портали зворотного зв'язку, що ускладнить приховування корупційних дій.

Третій напрям – це реформування адміністративних процедур. Складність і заплутаність бюрократичних процесів часто змушують людей шукати «обхідні шляхи», що відкриває простір для корупції. Сервісна держава передбачає спрощення цих процедур, коли отримання послуги стає швидким і зрозумілим. Наприклад, замість довгих черг і десятків довідок можна впроваджувати принцип «єдиного вікна», коли всі необхідні документи подаються в одному місці. В Україні такі ініціативи вже працюють у центрах надання адміністративних послуг (ЦНАП), але їхнє поширення та вдосконалення можуть суттєво послабити корупційні схеми.

Четвертий елемент – це активне використання цифрових технологій. Електронне врядування не лише прискорює процеси, а й робить їх більш контрольованими. Кожен крок фіксується в системі, що дозволяє відстежувати порушення. У наукових працях зазначається, що країни з високим рівнем цифровізації мають нижчі показники корупції, адже автоматизація усуває суб'єктивний фактор із рішень чиновників. Наразі, новостворена кризова ситуація для функціонування системи державного управління в Україні внаслідок війни з РФ не призвела до погіршення відносин між владою та громадянами, а, навпаки, дала поштовх до більш інтенсивного освоєння нових можливостей [3, с. 861]. Як слушно зауважують окремі дослідники, автоматизація та інформатизація в державному секторі – це не мета, а інструмент для досягнення глибших змін, спрямованих на побудову ефективної, прозорої та підзвітної держави, здатної швидко реагувати на виклики часу та забезпечувати високий рівень життя громадян [5, с. 5].

На шляху до якісного та результативного застосування електронного урядування в Україні було поставлено та частково вирішено ряд завдань, а саме забезпечено доступ до прозорої, відкритої та доступної системи механізмів державно-приватного партнерства, відповідно до якої здійснюється регулювання відносин між органами публічної влади, юридичними або фізичними особами, їхніми об'єднаннями [2]. В Україні цифровізація вже дала перші результати: електронні тендери через систему

ProZorro зменшили корупцію в державних закупівлях, а онлайн-реєстри зробили доступ до інформації більш відкритим.

Проте реалізація сервісної держави стикається з низкою викликів. По-перше, це недостатній рівень фінансування та кваліфікації кадрів. Низькі зарплати держслужбовців і брак професійних навичок можуть підштовхувати до корупційних дій, навіть у спрощеній системі. По-друге, важливим є рівень правової свідомості населення: якщо громадяни звикли «вирішувати питання» неофіційно, сервісна модель не працюватиме повною мірою. По-третє, потрібна політична воля, адже реформи можуть наштовхуватися на опір тих, хто отримує вигоду від корупції.

Реалізація концепції сервісної держави має значний потенціал як механізм запобігання корупції, адже вона усуває ключові передумови для зловживань: непрозорість, складність процедур і безкарність. Для України це означає необхідність поєднання кількох напрямів: розвитку цифрових технологій, спрощення адміністративних процесів, посилення підзвітності та підвищення правової культури. Перші кроки, як-от впровадження «Дії» чи ЦНАПів, уже демонструють позитивний ефект, але для системного результату потрібні довгострокові зусилля. Подальші дослідження мають зосередитися на оцінці ефективності цих заходів і пошуку шляхів подолання соціально-економічних бар'єрів, що гальмують реформи. Сервісна держава – це не лише інструмент боротьби з корупцією, а й шанс побудувати довіру між державою та громадянами, що є основою стабільного розвитку.

Список використаної літератури

1. Дзевелюк М.В. Сервісна держава як функціональна модель сучасної держави. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр.* 2017. Вип. 78. С. 60-67.
2. Гнатовська А.І. Концепція «сервісної держави»: досвід іноземних держав та особливості впровадження в Україні в умовах цифровізації. *Наукові праці НУ «ОЮА»*. 2021. Т. 28. С. 37-43.
3. Тимченко М. С. Розвиток сервісу «Дія» в умовах війни. Нові можливості публічного управління. *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2022. № 17. С. 834-866.
4. Кононенко В.В. Реалізація концепції сервісної держави як інструмент підвищення ефективності публічного управління в Україні. *Збірник матеріалів «круглого столу» «Глобальні тенденції та національні особливості публічного управління та адміністрування»* 22 грудня 2023 р. Вінниця: ТОВ «Друк», 2024. С. 8-13.
5. Kononenko V, Yaremenko O, Konotopenko O, Lapshin S, Moisiakha A. Implementation of Automation Mechanisms in Public Administration in Ukraine: Analysis of Challenges and Prospects. *Data and Metadata*. 2024; 3:227. DOI: <https://doi.org/10.56294/dm2024.227>.